

Beoordeling van de scriptie van Irena Teprtova, *Het illusieloze personage in romans na de Tweede Wereldoorlog uit de periode 1945 tot 1950*.

De centrale vraag van deze scriptie van Irena Teprtova is te bezien of er verschillen waar te nemen zijn in het nihilisme van Anna Blaman en Gerard Reve. Zij onderzoekt hiervoor de romans *Eenzaam avontuur* en *De Kruisvaarder* van Anna Blaman en *De Avonden* van Gerard Reve. Voor het nihilisme beroept zij zich op de bekende analyse die Ton Anbeek daarvan heeft gegeven. In de scriptie worden de drie romans op acceptabele wijze afzonderlijk geanalyseerd en vervolgens op de vier onderdelen met elkaar vergeleken. Wel moet ik opmerken dat er op het taalgebruik zoveel is aan te merken dat het tekstbegrip er nu en dan onder lijdt. Inhoudelijk zou ik met name op het punt van de analyse en de slotconclusie graag nader antwoord op een aantal vragen hebben waarvan ik er hier een paar formuleer.

Ten eerste valt mij op dat er enige "speling" zit tussen de titel en de centrale vraag naar de verschillen in het nihilisme, waarvoor ik graag een verklaring krijg. Vervolgens vraag ik mij af of het kenmerk van de illusieloosheid alleen uit de personages spreekt of dat er ook sprake kan zijn van een illusieloze "stem van het boek". Speelt die laatste mogelijkheid ook een rol, laat Anbeek ruimte voor deze visie, en in hoeverre is daarmee in deze scriptie rekening gehouden?

In de conclusies mbt *De Kruisvaarder* stelt Irena vast, dat het vooral de humanistische boodschap van dit verhaal is die van *De kruisvaarder* geen illusieloos literaire werk maakt. Die visie onderschrijf ik. Toch zou ik meer willen weten over "de stem van het boek" en de relatie met de rol van God bij de ondergang van het schip. Dan denk ik speciaal aan het feit dat geloof in God voor de mens de hoop vertegenwoordigt dat alles beter wordt, maar -zoals in de scriptie staat-, dat volgens "de visie van de verteller God [...] een machteloze figuur [is] die niets kan beïnvloeden".

In de slotconclusie staan twee antwoorden beschreven die dus bij twee vragen horen. Het eerste antwoord luidt dat er een beduidend verschil is tussen het werk van Blaman en Reve, en in het tweede antwoord worden op concluderende wijze de vier kenmerken van het ontluisterende proza aan de drie romans getoetst. In de inleiding is de vraagstelling te vinden of er verschillen waar te nemen zijn in het nihilisme van Anna Blaman en Gerard Reve.

Graag wil ik weten op welke vraag het eerste antwoord uit de slotconclusie een antwoord is. Ook wil ik weten of Irena denkt dat ze deze vraag beantwoord heeft. Heeft dat antwoord misschien te maken met de passages in de conclusie waar (1) het perspectief in de drie romans vergeleken wordt, (2) een vergelijking tussen de tijd en ruimte in de romans gemaakt wordt, en (3) het gebruik van vrije motieven in de drie romans vergeleken wordt? Er staat immers: "Deze drie werken bevatten verschillend(e) (sic) perspectief, tijd, ruimte, personages, verschillende vrije motieven, verhaalmotieven en abstracte motieven." Graag wil ik van Irena weten wat zij met deze vergelijkingen denkt aangetoond te hebben.

Binnen het kader van het betoog over de verschillen tussen de romans op het punt van de vier kenmerken van ontluisterend proza van Anbeek stelt Irena onder het kenmerk van de lichamelijke vast, dat in *De Avonden* "de mens wordt beschreven als een dier

zonder gevoelens of een machine die op een of andere dag kapot moet worden [gaan?]. Ik onderschrijf dat het verval en ouder worden tot de fixaties van Frits van Egters behoort, maar kan zij aantonen dat in deze roman de mens wordt beschreven als een dier zonder gevoelens? En, is deze conclusie ook niet in strijd met haar eigen conclusie dat "Frits [...] onder het cynisme een groot ideaal van het menselijke bestaan [verbergt] en een grote zucht naar het leven. Hij droomt over een beter leven in een betere wereld (*Groene weiden*)."

Wat betreft het kenmerk van de seksualiteit zou ik op Irena's stelling over het ontbreken van de seksuele liefde in *De Avonden* eerst willen weten waarom de rol van seksualiteit door jou op pagina 93 omschreven wordt als: de seksuele verhouding tussen vrouwen en mannen. Is die formulering van Ton Anbeek afkomstig? Het lijkt mij dat we de rol van seksualiteit in *De Avonden* ruimer kunnen onderzoeken en in dat verband wil ik je vragen nadere aandacht te besteden aan de rol van Maurits Duyvenis, aan de marteling van het konijn en aan de dromen in de roman.

Tot zover een aantal vragen waarop ik graag een antwoord zou willen horen. Afhankelijk van de beantwoording zou ik de scriptie met een 2 of 3 willen beoordelen.

Ellen Krol

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Ellen Krol', written in a cursive style with a horizontal line underneath.